Is progetos de recùperu de su segundu Otighentos, gestidos in grandu parte de is notàbiles de Casteddu, aiant tentu o esigidos fallimentari o no aiant tocadu mancu su Campidanu de Aristanis. Gasi, s'insufitzèntzia de is finantziamentos, s'inefficienza burocràtica, sa serrada de sa cultura massaja, su disinteressu de is mannos propietàrios terrieri aiant contribuidu paris cun cunservare una realidade ambientale in cale dissestu idrogeologico e misèria s'alimentaiant in manera retzìproca. Determinante, in modu particulare, s'esiguità de is finantziamentos istatales, antis befulanos respetu a su costu de is òperas, meda est chi s'ingegner Edoardo Busache, capu de su Gèniu tzivile de s'Ufìtziu tècnicu de su Comunu de Aristanis aiat propostu de refudare is contributos chi non coberiant is beros costos de is interventos abetados (Soru 2000a: 224, 227).

Ma aiant pesadu subra de is resurtados negativos fintzas is **insufitzèntzias de s'atzione de sa deputazione sarda**: «isentu de agire in crae prus ampra impermeàbile a interessos de consorteria, in prus de chi a tesu de is beras netzessidades tziviles de s'eletoradu suo e de cuddas prus generales de su territòriu regionale» (Soru 2000a: 228).

Su fatu est chi sa legislatzione de interventu subra de s'arretratezza, puru ponende a disponimentu sovvenzioni istatales a s'ispissu de rilevante cunsistèntzia, fiat in manera sustantziale indiritzada a s'initziativa privada, puntende subra de sa bona voluntade e subra de is capatzidades impresariales e creativas de sìngulos e impresas capatzas de predispònnere progetos de concretarsi posca in apòsitas cuntzessiones. In summa, s'initziativa legislativa faghiat afidamentu subra de is capatzidades de printzipiada e subra de su càrculu de unu profetu adecuadu a banda de **capitalistas e capitales chi, però e a dolu mannu, in Sardigna e in s'Aristanesu in particulare, o fiant de su totu ausentes o fiant in manera tale esigui** o pagu punnados a s'arriscu de su printzipiada industriale de resurtare difatis de su totu indisponibili.

De àtera parte, sa natura industriale in manera essentziale de is òperas netzessàrias a sa bonìfica e sa manna meda cantidade de capitales de mantènnere firmu in is impiantos **non diant àere cunsentidu initziativas consortili de provìntzias e comunas**, a cales puru su Testu ùnicu de su 1907 aiat atribuidu unu tìtulu de prelatzione respetu a eventuales sotziedades finantziàrias (Barone 1986: 292).

3. Una congiuntura riformistica favorèvole

Intre sa fine de su 1800 e is primos duas dècadas de su 1900 si fiat averguadu una congiuntura riformistica favorèvole a s'interventu (pùblicu e privadu) in su Meridione, caraterizada dae is sighentes elementos: 1) S'Istadu superat s'indiritzu liberistico e neutrale

in manera sustantziale chi aiat prevàlidu in su perìodu sutzessivu a s'Unidade de Itàlia, pro promòvere una sèrie de interventos istraordinàrios capatzos in manera potentziale de innescare unu mecanismu de crèschida autònoma de s'economia meridionale; 2) Sunt aprovadas leges chi intzentivant su controllu de is abbas tràmite su fràigu de isbarramentos, batzinos e lagos artifitziales a monte e, a badde, duncas sa bonìfica, s'irrigatzione, su coltivu intensivu e ratzionale de is terras coberadas; 3) Is indùstrias elètricas noas isfrutant is finantziamentos istatales pro varare cumplessos programas de innovatzione tècnica, econòmica e sotziale in àreas abarradas ancora angenas a s'industrialismo setentrionale; 4) Is grandu bancas de investimentu, sa Banca Cummertziale Italiana in particulare, manifestant una marcada disponibilidade a s'arriscu impresariale in is regiones meridionales; 5) In su panorama polìticu italianu sunt ativos grupos, comente a is chi si fiant tòddidos a fùrriu a Francesco Saverio Nitti e a Filippo Turati, dispostos a s'adobbare in parlamentu pro bortare is indiritzos econòmicos noos in disponimentos legislativos e pràticas amministrativas; 6) I tècnicos serentes a Nitti e Bonomi comente a Alberto Beneduce e a Turati comente a Angelo Omodeo, e is tècnicos agràrios de s'iscola de Pòrticos elàborant una prus madura formulatzione de su cuntzetu de “bonìfica integrale” comente a cumplessu integradu de interventos subra de su territòriu (Barone 1981a: 65).

Giuseppe Barone còllocat intre su 1918 e su 1922: «**una detzisa bortada meridionalistica de is ùrtimos guvernos liberales»**, assegurada dae sa cunvergèntzia intre ambientes industriales e finantziàrios setentrionales e unu tzetu polìticu meridionale nou a curtzu a Francesco Saverio Nitti e Filippo Turati, totus interessados a un'interventu modernizadore de s'Istadu in su Sud chi eliminaret is formas prus arretradas e infrutuosas de rèndida parassitaria (Barone 1981a: 64).

Cunvergèntzia tantu prus significativa in cantu si trataiat de grupos industriales, finantziàrios, polìticos, tècnicos chi resessiant a si sutràere a is tendèntzias ideològicas, a is passiones e infatuazioni – massimaliste e rivolutzionàrias de unu chirru, nazionalistiche e imperialistiche de s'àteru – caraterizantes su convulso pustisgherra in Itàlia.

2. Francesco Saverio Nitti, Angelo Omodeo, Filippo Turati

Est in custa favorèvole congiuntura chi si fiant ispartos is initziativas cunvergentes, de su bassu e a livellu locale de **Felice Porcella** e, de s'artu e de s'esternu, de **Giulio Dolcetta** pro contu de sa Banca Cummertziale e a capu de is sotziedades de custa promòvidas, sa Sotziedade Bonìficas Sardas (SBS) in primu logu.